

Základní Informace: zaměstnanost a zaměstnatelnost mladých v EU a ČR

Shrnutí existujících dat viz zdroje

Zaměstnanost: aktuální míra ekonomicky aktivní části obyvatelstva

Zaměstnatelnost: schopnost a potenciál získat a udržet si práci

Mladí = mladá generace: se skládá ze dvou kategorií dle věku – děti a mládež. Děti se podle českého právního řádu počítají do 18 let, od 18 do 26 se jedná o mládež. Toto rozdělení vychází z přihlášení i mezinárodní úmluvě OSN.

V případě poskytování zprostředkování zaměstnání je v ČR zvýšená péče dle zákona poskytována fyzickým osobám do 20 let. Některé úřady práce realizují na základě vlastní iniciativy speciální projekty zaměřené na mladé lidi až do 26 let. Tyto programy jsou většinou financovány z prostředků Evropského sociálního fondu. Mladým lidem poskytují široké spektrum služeb od profesně diagnostických až po zprostředkování zaměstnání. Většinou ale tyto služby ve stejném rozsahu jsou nabízeny všem zájemcům z řad nezaměstnaných. V ČR neexistuje speciální jednotná politika vůči mladým nezaměstnaným či mladým lidem, které by se stát snažil podpořit v jejich snaze stát se lépe zaměstnavatelnými.

Globální trendy zaměstnanosti mládeže poukazují na alarmující situaci. Mladí lidé představují dnes nejmzdělanější generaci v historii lidstva. Přesto lidé ve věku 15–24 let mají velké a mnohdy nepřekonatelné potíže při hledání produktivní práce a čelí vysoké úrovni ekonomické nejistoty. U velkého počtu mladých lidí, kterým se podaří práci najít, neodpovídají pracovní podmínky standardu, který se považuje za odpovídající. Často pracují na kratší pracovní dobu s pracovní smlouvou na dobu určitou a s nízkou mzdou a ne vždy mají sociální ochranu. V jiných případech pracují neúměrně dlouho bez nároku na přesčasy. V rámci EU je na 10% pracujících mladých lidí, jejichž sociální označení odpovídá chudobě. V ČR se jedná řádově o procenta.

Nemožnost najít zaměstnání vytváří u mladých lidí pocity zranitelnosti, méněcennosti, bezvýchodnosti a vytváří se prostor k zahálce a k různým ne vždy společensky prospěšným aktivitám jako i nárůstu extremismu a patologických aktivit.

V Evropské unii je nezaměstnaný každý pátý mladý člověk do 25 let (18,3%). Každý pátý mladý člověk ve věku od 18 do 24 let je navíc vystaven riziku chudoby. V ČR je situace lepší. Nezaměstnaných mladých je hluboko pod průměrem EU na cca. 10% z celkového počtu nezaměstnaných. Nejvíce nezaměstnaných mezi mladými je poté mezi čerstvými absolventy, tedy těmi, kteří dokončili některý stupeň vzdělání a začali hledat práci.

V souvislosti s tím, že v období ekonomické recese mladí lidé mnohem častěji nemohou sehnat práci, se ve světovém tisku, ale i u nás, začalo psát o tzv. ztracené generaci. ČR se toto ale prakticky netýká díky jinému složení společnosti – zejména vysokému podílu středoškoláků mezi Čechy jejichž pracovní a platové ohodnocení odpovídá průměru společnosti. Mnohem více mladých lidí současné generace ale také oproti minulým letům zvyšuje své vzdělání a postavení na trhu práce na vysokých školách. Takřka raketový nárůst studujících vysokoškoláků v ČR v posledních letech vyrovnává značné zaostávání poměru v celé společnosti v porovnání s ostatními západoevropskými státy. Zároveň ale tlačí na snižování úrovně vzdělání na českých VŠ.

Srovnání ukazuje, že v průměru zemí Evropské unie jsou vysokoškoláci oproti celé populaci o 44 % méně ohroženi nezaměstnaností (o 2 roky dříve to bylo zhruba stejně), vykonávají o 28 % kvalifikovanější práci (o 2 roky dříve to bylo o 29 %) a mají o 42 % vyšší mzdy (o 2 roky dříve to

bylo o 40 %). Souhrnný index postavení vysokoškoláků na pracovním trhu v zemích EU je tedy oproti celé populaci zvýhodňuje o 37 %, což je přibližně stejné jako před dvěma lety. V České republice ovšem byli v roce 2008 vysokoškoláci ohroženi nezaměstnaností o 63 % méně než celá pracovní síla (v roce 2005 to bylo o 71 %), vykonávají o 35 % kvalifikovanější práci (v roce 2005 to bylo o 39 %) a mají o 66 % vyšší mzdy (v roce 2005 to bylo o 64 %). Souhrnný index jejich postavení na pracovním trhu proto v roce 2008 převýšil běžnou populaci o 53 %. Oproti roku 2005 se nepatrně snížil.

Přesto se zaměstnatelnost absolventů vysokých škol v porovnání s jinými vrstvami společnosti stále zlepšuje. Podle poslední evidence úřadů práce k 30. 9. 2009 počet nezaměstnaných absolventů vysokých škol vzrostl za předchozí rok o necelých 30 %, naproti tomu počet nezaměstnaných absolventů středních odborných škol vzrostl o 54 % a s čerstvým výučním listem se o práci ucházelo o 42 % více vyučených než před rokem. Celé tři čtvrtiny veřejných vysokých škol měly ještě v roce 2006 míru nezaměstnanosti svých absolventů vyšší než v roce 2009. Přesto se dá předpokládat se zmiňovaným raketovým navýšením počtu aktuálních studentů VŠ, že se i u nás během příštích let začne postavení a uplatnění vysokoškoláků postupně vyrovnávat s absolventy ostatních vzdělávacích úrovní (relativně tedy zhoršovat). Podobně je tomu tak i ve většině ostatních evropských. Studium na VŠ tak nebude již tolik cestou k ekonomické jistotě, ale spíše k osobnímu rozvoji a celospolečenské kultivaci, neboť např. více úředníků a lidí na podobných pracovních místech bude mít vysokoškolské vzdělání v porovnání k dnešku, kdy tak je cca. u 5% úředníků. Pomalu tak přestává platit realita především 90. let, kdy titul z VŠ zajišťoval automaticky lepší práci a výdělky.

Změněné nároky na pracující a posuny v obsazování různých míst ve společnosti vyvolávají dlouhodobě také posun od klasického vzdělání k budování tzv. Klíčových kompetencí. Člověk by se měl také smířit s tím, že podle kolísavosti trhu a dalších ukazatelů vychází statisticky výsledek, že každý si ode dneška projde během svého života minimálně třemi různými pracemi. Nedá se tedy spoléhat jako dříve na jednu získanou jistotu zaměstnání, která vydržela po celý život až po odchod do důchodu. S tím souvisí i logická nutnost dalšího vzdělávání a případných rekvalifikací. I z tohoto důvodu se hlavně EU snaží rozšiřovat koncept celoživotního vzdělávání.

Podle výsledků průzkumu prováděného v EU i podle pramenů z jednotlivých členských států jsou faktory fyzicky náročné práce (jako je práce v nepřírozených polohách, zvedání břemen a opakující se pracovní činnost) u mladých pracovníků běžnější, než je průměr. V důsledku toho jsou mladí pracovníci vystaveni značnému riziku vzniku onemocnění pohybového aparátu (včetně bolestí bederní páteře). Průzkumy také ukazují, že mladí pracovníci bývají o pracovních rizicích méně informováni. V důsledku stále se zrychlujícího životního i pracovního tempa jsou mladí pracovníci nuceni provádět práci v krátkých lhůtách a velice rychle. Přestože průzkumy ukazují, že mladí lidé tráví v práci méně hodin než průměrná pracující populace, pracují více na směny a častěji mají nepravidelnou pracovní dobu. Mladí pracovníci také častěji než ostatní uvádějí, že jsou předmětem nechtěné sexuální pozornosti.

Zdroje:

Evropská Unie (www.Europa.eu)

Ministstvo práce a sociálních věcí (www.mpsv.cz)

Evropská agentura pro zdraví a bezpečnost v Evropě (osha.europa.eu)

Český statistický úřad (www.Czso.cz)

Eurostat (ec.europa.eu/eurostat)

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (<http://www.infoabsolvent.cz>)

Koucký, J. - Zelenka, M. (2009): Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škola na pracovním trhu 2009, str.4., Praha, Středisko vzdělávací politiky UK.